

SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKVÉDELMI FŐIGAZGATÓSÁG

ROMA ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CSALÁDOKKAL VÉGZETT CSALÁDTÁMOGATÓ SZOCIÁLIS SEGÍTŐ MUNKA

ROMA ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CSALÁDOKKAL VÉGZETT CSALÁDTÁMOGATÓ SZOCIÁLIS SEGÍTŐ MUNKA

OKTATÓI SEGÉDANYAG

Szerzők

Cs. Ferenczi Szilvia

Kovács Krisztina

Szalóki Mihály

Dr. Csákvári Judit

Az idegen nyelvű szakirodalom fordításában és a szöveggondozásban közreműködött

Katona Dóra

Rutkai Balázs

Seres Ildikó

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 Szociális humán erőforrás fejlesztése kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 számú

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt keretében készült

Előzmény: TÁMOP-5.4.10-12/1-2012-0001 Szociális képzések rendszerének modernizációja kiemelt projekt keretében elkészült tananyag

szerző: Adorján Emese

cím: Roma családokkal, valamint halmozottan hátrányos helyzetű családokkal végzett szociális munka.

Problémamegoldás és konfliktuskezelés családközpontú megközelítése

Kiadja Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

1132 Budapest, Visegrádi utca 49.

Telefon: +36 1 769 1704

www.szgyf.gov.hu

Felelős kiadó Bátori Zsolt főigazgató

Budapest, 2017

Tartalom

Bevezetés 6
Első képzési nap 8
Bemutatkozás, a képzés indítása 8
1 Halmozottan hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő családok 8
1.1 A halmozottan hátrányos helyzet és a mélyszegénység fogalma. A mélyszegénység strukturális okai 8
1.2 Mélyszegénységben élő családok túlélési stratégiái 9
Második képzési nap 11
1.3 A szociális munkás szerepei a mélyszegénységben élő családok életében 11
1.4 A kettős fókuszú segítő munka családokkal 12
2 Szegénységben élő roma családok 13
2.1 Ki a „cigány” – mit jelent a „cigányság” 13
2.2 A kulturális különbözőség fogalma - sztereotípia és előítélet 13
Harmadik képzési nap 15
2.3 A nők és a család szerepe a kisebbségi kultúrában 15
2.4 A kulturális mássághoz való viszonyulás módja a szociális segítő munkában 15
2.5 A kulturális érzékenység gyakorlata a családokkal végzett szociális munka folyamatában 16
3 Intenzív családtámogató szolgáltatások 18
3.1 Intenzív családtámogató program. Szemlélet - módszerek 18
Negyedik képzési nap 19
3.2 A családtámogató segítő munka gyakorlati lehetőségei 19
4 Felhasznált irodalom 22
5 Forgatókönyv 25

Bevezetés

A 40 órás szakmai továbbképzés megtartásához az alábbi anyagok állnak rendelkezésre:

1. **Hallgatói tananyag:**
   - A képzési tartalmak elsajátítását támogató szakmai anyag a résztvevők és képzők számára.
   - A képzés témájához kapcsolódó elméleti ismereteket nyújtja.
   - Az adott fejezetben tanultak áttekintését segíti.
   - Az elsajátított ismereteket kérdések mentén is ellenőrizhetővé teszi.
   - Lehetőséget teremt egy-egy téma elmélyültebb tanulmányozására a felhasznált és ajánlott irodalomsegítségével.

2. **Prezentáció:**
   - A képzés egyes elméleti és gyakorlati elemeinek bemutatását segítő diasorozatok. A prezentáció vetítése segíti a tanfolyam strukturálását, az időkeretek betartását.
   - Az oktatóknak szóló, a diák alatti jegyzetek a gördülékeny tanfolyamvezetést szolgálják.

3. **Oktatói segédanyag:**
   - A képzés megtartását támogató bővebb szakmai és módszertani háttéranyag.
   - A résztvevők felé támasztott követelmények megfogalmazása.
   - A számonkérés értékelési szempontjainak bemutatása.
   - Az egyes témákhoz tartozó diák kijelölése.
   - Része a forgatókönyv, mely a képzésfőbb tartalmi elemeit, szerkezetét, időkeretét, eszközeit foglalja össze.

4. **Handoutok, feladatlapok, mellékletek:**
   - A tanfolyamhoz szükséges mellékletek bemutatása.

Ez a dokumentum az Oktatói segédanyag.
A tanfolyam során nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagban található összes elméleti ismeretet elmondja az oktató. A cél az, hogy a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekacsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával és elgondolkodtassa őket.

A képzés megtartására való felkészüléshez javasolt lépések:

1. Olvassa át részletesen a képzés megtartásához rendelkezésre álló anyagokat, ismerje meg a képzés kontextusát, célját, tartalmát, lehetséges résztvevőit, időkereteit és a képzés megtartásához szükséges feltételeket.
2. Az Oktatói segédanyagot és a rendelkezésre álló prezentációt párhuzamosan, egymással összhangban érdemes átolvasni, megismerni. Olvassa el a diákon található jegyzeteket, egészítse ki saját gondolataival, tapasztalataival! Szükség esetén érdemes az anyagban hivatkozott szakirodalomból is célzottan tájékozódni.
3. A résztvevők maximális bevonása és a velük való hatékony kommunikáció céljából a képzés megtartása előtt olvassa át a Hallgatói tananyagot is. Ismerje meg, milyen információkhoz jutnak a témából a résztvevők!
4. A képzési feltételek és a forgatókönyv figyelembevételével készüljön fel a képzés megtartására.
5. Gondolja át előre és rögzítse a képzés során bemutatandó példákat.
6. Gondolja végig az időkereteket és a végzendő feladatokat! Fontos hogy mindenre maradjon és jusson idő! Könnyebb lesz ezt átgondolni, miután megismerte a résztvevőket (milyen szakterületről érkeztek, milyen végzettséggel, milyen tapasztalatokkal).
7. Gondolja át a gyakorlatokat! Biztosítsa a tárgyi feltételeket!
8. Gondolja át: a prezentáció vetítését hogyan teszi interaktívvá! Például, amikor már ismeri a résztvevők szakmai tapasztalatát, utalhat ezekre vagy ismerve, hogy melyik résztvevő, mely

területről érkezett, megkérdezheti, ott mit tapasztalt a téma kapcsán. Ügyeljen arra, hogy a ppt-k vetítése közben nem az a cél, hogy a hallgatói tananyagot szóról szóra elmondja az oktató. A cél: struktúrát adni, figyelmet felhívni, elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok között koherenciát alkotni.

Javaslatok a képzés egyes elemeinek megvalósításához:
Elméleti előadás – fontos, hogy az előadások interaktív jellegűek legyenek, amelynek keretében az oktató folyamatosan visszacsatolást kér az elhangzottakkal kapcsolatosan a résztvevőktől (elsősorban a témához kapcsolódó munkatapasztalataikat illetően), illetve azokra reflektál.
Gyakorlat – a témák feldolgozására irányuló résztvevői gyakorlatok többféle formában (egyéni munka, páros gyakorlat, kiscsoportos feladat, nagycsoportos megbeszélés) a tapasztalati tanulást szolgálják.

Gyakorlati szempontok az oktatási napok hatékony lebonyolításához:
A képzésen résztvevő szakemberek a saját szakmaterületük szakértői, számos képzésen, tanfolyamon, műhelymunkán vettek már részt, várhatóan nagy elvárásokkal érkeznek a képzésre. Ezek közül a következő öt a legfontosabb:

3. A résztvevő szakemberek elvárják, hogy azonnal használható tudást kapjanak, azaz a gyakorlatban alkalmazható információkat adjunk számukra. Tudni akarják, hogyan kapcsolódik az adott tanulási program vagy képzés az aktuális élethelyzetükhöz és munkafeladataikhoz, és hogy hogyan segíti őket a szakmai céljaik elérésében – azaz, mit tudnak ebből használni?
4. Közvetítsük a résztvevők felé, hogy a gyakorlatok és az elméleti tananyag a résztvevők által alkalmazható lesz majd a valós helyzetekben.
5. Elvárják, hogy tiszteljék és partnerként kezeljék őket. Nagyra értékelik, ha a képző tiszteletet mutat az egyén és a tanulási folyamat értékei iránt. Fontos számukra az, hogy a képző építsen a résztvevő szakemberek korábbi, a tanulás szempontjából meghatározó tapasztalataira.
6. Elvárják, hogy aktívan részt vehessenek a tanulási folyamatban. A felnőttek kedvelik az aktív tanulást, a kiscsoportos feladatokat, és azokat, amelyek helyváltoztatással járnak. Az aktív részvétel elkötelezetté teszi a résztvevőt a tanulási folyamat iránt és nyitottabbá teszi új koncepciók befogadására.
7. Elvárják, hogy a gyakorlatok után azonnali visszajelzéseket kapjanak. Az időben történt helyesbítő visszajelzés sikeres tanulást, a tartalom és a készségek jó elsajátítását eredményezi. A tapintatos visszajelzés segíti a résztvevőt hibáinak kijavításában és megerősíti a helyes hozzáállást. A felnőtt tanulók a kedves, konstruktív kritikát szeretik. A helyesbítő visszajelzést minden esetben előzze meg egy elismerő, dicsérő visszajelzés.
8. Elvárják, hogy a képzés támogató környezetben zajlódjon le.
    - Szólítsunk minden résztvevőt a nevén a képzés ideje alatt.
    - Hallgassuk meg minden résztvevő kérdését és véleményét.
    - Legyünk udvariasak és türelmesek.
    - Biztosítsuk a résztvevőket arról, hogy a hibázás a tanulás része.
    - Keressünk alkalmat arra, hogy mindenkit megerősítsünk.
    - Bátorítsuk a résztvevőket, hogy segítsék egymást a tanulás során.
    - Gondoskodjunk arról, hogy a tanulási környezet a lehető legkényelmesebb legyen.

Első képzési nap

Bemutatkozás, a képzés indítása

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Bemutatkozás, tapasztalatok, motivációk, elvárások (30 perc) A csoportvezető röviden bemutatkozik, majd megkéri a csoporttagokat, hogy röviden mutatkozzanak be, illetve osszák meg egymással motivációikat, tapasztalataikat, elvárásaikat. Szempontok: - név - foglalkozási terület - klienskör - feladatok - gyakorlati tapasztalatok - előzetes ismeretek - a témához kapcsolódó nézetek - a képzéssel kapcsolatos motivációk - a képzéssel kapcsolatos elvárások • Névismétlő kört teszünk, mindenki elmondja azt a nevet, ahogyan szeretné, ha a csoportban szólítanák. A mellette ülő elmondja az előtte szóló nevét és a sajátját. A harmadik személy értelemszerűen az előző kettő és a saját nevét mondja, és így tovább. **Csoportszabályok (5 perc)** • A csoport közösen rögzíti a működéshez szükséges legfőbb csoportszabályokat. **A képzés felépítése, a teljesítés feltételei (10 perc)** • A projekt és a képzés felépítésének ismertetése. • A teljesítés feltételeinek ismertetése. - Záróteszt teljesítése - Hiányzásra vonatkozó előírások (maximum az összes tanfolyami óra 10%-a, tehát 4 óra)	• A megadott időkeret tartása fontos! • 20-25 fő esetén kb. egy perc jut mindenkire a bemutatkozás során. • A bemutatkozást gyors névtanulás zárja. • Öntapadós etikettek használhatók a név kitűzésére • Csoportszabályok: - Titoktartás - Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet, tartózkodás az ítélkezéstől - Részvétel: aktivitás, önkéntesség - Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek - Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb. • Érdemes hangsúlyozni, hogy a csoportszabályok a közös munkát, tanulást segítik, a segítő kapcsolatokban gyakran használt szóbeli megállapodásnak számítanak.

45 perc előadás

1 Halmozottan hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő családok

1.1 A halmozottan hátrányos helyzet és a mélyszegénység fogalma. A mélyszegénység strukturális okai

A szegénységhez kapcsolódó fogalmak

SZÜNET

45 perc előadás
A mélyszegénységben élőkkel kapcsolatos nézetek

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A gyakorlat célja a szegénységről kialakult képek, fogalmak összegyűjtése.	**Handout1 Szegénység a közvélekedésben, irodalomban** • A résztvevők alakítsanak 3-4 fős csoportokat. • Ossza ki a handoutot. • Gyűjtsenek példákat a szegénységre, szegényekre vonatkozóan. Fogalmazzák meg, milyen attitűdöt, érzéseket, gondolatokat fogalmaznak meg a példák. • Nagycsoportban beszéljék meg a tanulságokat.

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A gyakorlat célja a társadalmi egyenlőtlenség hatásainak érzékeltetése, tudatosítása.	**Handout2 Privilégium gyakorlat** • Vágja fel és ossza ki a szerepkártyákat. Mindenki csak a saját kártyáját olvassa el. • Állítsa a helység egyik fala mentén egymás mellé a résztvevőket, a szembe fal felé tegye szabaddá az utat. • Olvassa fel az első állítást. Aki igennel tud válaszolni rá, lépjen előre egyet. Folytassa a többi állítással. • Nézzék meg, ki jutott a legközelebb a másik falhoz, ki az, aki csak párat tudott előre lépni? • Nagycsoportban beszéljék meg, mik a társadalomban a privilegizált helyzet összetevői, kinek könnyű és kinek szinte lehetetlen előre haladni.

45 perc előadás
A területi szegregáció és az etnikai gettók kialakulása – a mélyszegénység etnicizálódása

EBÉDSZÜNET

45 perc előadás
A területi szegregáció és az etnikai gettók kialakulása – a mélyszegénység etnicizálódása (folytatás)

45 perc előadás
1.2 Mélyszegénységben élő családok túlélési stratégiái

SZÜNET

45 perc előadás
Mélyszegénységben élő családok túlélési stratégiái (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A gyakorlat célja a különböző válságkezelési technikák számának növelése, tudatosítása, alkalmazásának megkönnyítése.	**Handout3 Túlélési stratégiák** • Ossza ki a handoutot. • Alakítsanak 3 fős csoportokat. A csoportok egyik fele a kliens nézőpontjából, a másik fele a szakember nézőpontjából töltse ki a handout első és második oldalát. • A résztvevők rendeződjenek szakember–kliens párokba.

	• A kliens szereplő hozzon egy esetet, melyet most a saját problémájaként ismertet. • A handout harmadik oldalán lévő stratégiákat áttekintve beszéljék meg és vessék papírra, hogyan tudnák a hasznos stratégiákat maximalizálni, a nem hasznos stratégiákat minimalizálni annak érdekében, hogy a kliens problémája elmozduljon a megoldás irányába.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egyesével befejezik az alábbi mondatot: Ma azt tanultam…	• Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! • Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Második képzési nap

A nap indítása, hangolódás

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Ki mit vár a mai naptól?	• Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! • Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc előadás

1.3 A szociális munkás szerepei a mélyszegénységben élő családok életében

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Séta a teremben Ez a gyakorlat segít nekünk felismerni a csoportban jelen lévő néhány különbséget. Szabjuk a gyakorlatot a jelenlévő csoport tagjaira. Fejtsük ki, hogy a csoportok néha homogénebbeknek látják magukat, mint amilyenek valójában. A különbségek általában a mélyben húzódnak meg, a csoport számára hasznos, ha felismeri ezeket a különbségeket. A következő lépésben az egész csoport a szoba egyik végébe fog állni. Nevezzen meg jellemzőket, például: nő. Amikor egy jellemző elhangzik, mindenki, aki magáénak érzi, keresztülsétál a termen a túlsó falig, megfordul, és némán visszasétál. Az egész gyakorlat csendben zajlik. Bármit is éreznek eközben, az rendben van, mivel ez egy érzékenyítő gyakorlat. Ha büszkeséget, zavart vagy bármit is éreznek, csak folytassák. Ne beszéljenek az érzéseikről, arra csak később kerül sor. Lehet, hogy a facilitátor megnevez olyan szerepet is, ami nem egyértelmű a számukra, mint például idős vagy ifjú. Minden résztvevő egyszerűen döntse el maga, hogyan reagál rá. A csoport összetételének megfelelően a jellemzőlista bővíthető.	**Séta a teremben gyakorlat** • Ha nincsenek még, alakítsunk szimpátián alapuló párokat. Kérjük meg a párokat, hogy osszák meg egymással röviden, amikor először tudatosultak bennük az emberek közötti különbségek. Ösztönözzük őket, hogy emlékezzenek vissza a lehető legrégebbi ilyen esetre a gyermekkorukból (6-10 perc). Amikor a párokat visszahívjuk a csoportkörbe, mondjuk el nekik, hogy a gyakorlat során a későbbiekben újra együtt fognak dolgozni. • Tereljünk mindenkit a szoba egyik végébe, és egyesével nevezzünk meg jellemzőket fennhangon. Mindegyiket világos és hivatalos hangnemben jelentsük be. Legyünk nagyon figyelmesek, maradjunk jelen, támogassuk a folyamatot. Az alábbi jellemzőlistából válassza ki a csoportnak megfelelőeket. Figyeljük meg, hogy azok, amelyek kevésbé erős érzelmi töltettel bírnak, hamarabb, az erősebbek később szerepelnek a listán. A listán nincsenek jó vagy rossz tételek, a cél az, hogy a tudatosságot növeljük. **Jellemzők:** • nő, • férfi, • idős, • fiatal, • középkorú, • nagyvárosban nevelkedett, • vidéken nevelkedett, • keresztény, • muszlim, • zsidó, • nem vallásos, • magyar, • nem magyar, • cseh, • szlovák, • szerb, • román,

Kérdezze meg, kik azok, akik meg akarják osztani a többiekkel, hogy mit jelentett nekik a gyakorlat. Amikor valaki olyan érzést ír le, amely gyaníthatóan többeket érinthet, kérdezze meg, van-e még valaki, aki hasonlóan érzett, és emeljük fel a kezünket. Csökkentse az egyes résztvevők elszigeteltség érzetét. Ügyeljen, hogy minden egyes személyre pontosan ugyanannyi idő jusson. Ne feledje, ezt a gyakorlatot csendben végezzük, hogy megtapasztalhassuk saját érzéseinket és reakcióinkat. Figyelje meg a párokat, lássuk, ha valaki sír, figyeljen a hangerőre, a testtartásra, figyelje, amikor a résztvevők készen állnak arra, hogy újra csatlakozzanak a körhöz. Ez némi időbe telik. Ne törje meg a hangulatot saját aggodalmaival vagy a kedélyállapota kifejezésével. Ne felejtse el a lezárás előtt arra összpontosítani, hogy mit tapasztaltak a résztvevők a csoportban meglévő különbségekről. Az összegző szakasz végére elérjük a gyakorlat célkitűzéseit.	• roma, • magasan képzett, • iskolázatlan, • az átlagnál gazdagabb családban nevelkedett, • az átlagnál szegényebb családban nevelkedett, • átlagos jövedelmű családban nevelkedett, • egy vagy több rokonát elveszítette a háborúban, • az alkoholizmus jelen van a családjában, • a szocialista párt tagja volt, • a családtagjait üldözte az állam, • homoszexuális, • biszexuális • Kérjük meg a résztvevőket, hogy térjenek vissza a párjukhoz, hogy megosszák egymással, mit jelentettek az előbbiek számukra. Ez tíz percet vagy valamivel hosszabb időt is igénybe vehet. • Kérjük meg a résztvevőket, hogy csatlakozzanak a csoportkörhöz. Ha újra együtt vannak, összegezzük a tapasztalatokat. • Amikor alkalmasnak tűnik, kérdezzük meg őket, hogy mit tanultak a különbözőségről. • Összegezzük a tapasztalatokat, elhangzottakat. forrás: https://www.trainingforchange.org/sites/default/files/Walking%20Across%20the%20Room.pdf

SZÜNET

45 perc előadás

1.4 A kettős fókuszú segítő munka családokkal

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A résztvevők tudatosítják magukban, hogy az ellátási rendszer szereplői (családok, szakemberek, intézmény) mit tehetnek a családközpontú szolgáltatás megvalósításáért	**Handout 4 A családközpontú szolgáltatás felé** • A résztvevők alakítsanak 3 csoportot, egy-egy csoport foglalkozik a család, a szakember, és az intézmény szerepével, lehetőségeivel. • A megadott témákhoz gyűjtsenek legalább 1 ötletet a családközpontú szakmai munka mindennapi gyakorlatához. • Összegezzék és vitassák meg a válaszokat nagycsoportban.

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A családközpontú szolgáltatási elemek, tevékenységek azonosítása egy eset kapcsán.	**Handout 5 Esetelemzés** • Ossza ki a handoutot. A résztvevők alakítsanak 3 fős csoportokat, majd olvassa fel az esetet. • A csoportok töltsék ki az eset alapján a táblázatot: írjanak példákat a család, a szakember és az intézmény oldaláról a családközpontú működésre. • Nagycsoportban beszéljék meg az összegyűjtötteket.

45 perc előadás

2 Szegénységben élő roma családok

2.1 Ki a „cigány” – mit jelent a „cigányság”

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A gyakorlat célja mindennapi sztereotípiáink összegyűjtése, működésük megfigyelése, előnyük és hátrányuk egyértelmű megfogalmazása, az ebből eredő tévedések korrigálása.	**Handout 6 Sztereotípiák** A résztvevők húznak egy-egy kártyát. Minden résztvevő egyénileg írja le, ami eszébe jut a kártyán található csoportról. (3 perc) Ezt követően az azonos kártyákat húzók összeülnek, csoportban megbeszélik a leírtakat. A kiscsoportok szóvivői az egész csoport előtt ismertetik a közös képet, illetve azokat a vonásokat, amelyek egyénileg különbözők voltak. Majd kiscsoportban válaszoljanak a következő kérdésekre: Mi a magyarázata annak, hogy bizonyos embercsoportokról közel azonos kép él bennünk? Mi okozhatja az egyedi eltéréseket? Milyen esetben hasznosak az egyes sztereotípiák? Milyen veszélyeket hordoznak azok az általánosítások, amelyek a sztereotípiákat alkotják? Az ön szakmai környezetében hol jelennek meg sztereotípiák? Nagycsoportban összegezzék a következtetéseket.

45 perc előadás

2.2 A kulturális különbözőség fogalma - sztereotípia és előítélet

SZÜNET

45 perc előadás

A kulturális különbözőség fogalma - sztereotípia és előítélet (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A történet a Piroska és a farkas c. mese átírt változata, a farkas szemszögéből.	**Handout 7 Egy történet** • Alkossanak négy csoportot. • Ossza ki a handoutot. • Olvassák el a történetet.

	• A csoportok jellemezzék a különböző szereplőket az ismert mese, és a most olvasott történetet alapul véve. 1. csoport a farkas 2. csoport Piroska 3. csoport a nagymama és a vadász 4. csoport a történetek fókuszpontjait emelje ki. • A csoportok számoljanak be a megbeszéltekről. • Mik voltak azok a mozzanatok, melyek e történet alapján árnyalták a korábban kialakított képüket a szereplőkről? • Beszéljék át, hogy ez hogyan hasznosítható a mindennapi munkában, mik segítenek árnyalni a kliensekről kialakított képüket.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egyesével befejezik az alábbi befejezetlen mondatot: „Ma azt tanultam…”.	• Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! • Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Harmadik képzési nap

A nap indítása, hangolódás

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Ki mit vár a mai naptól? A képzés feléhez érkeztünk, mi az, amit az elmúlt két nap pozitívumaként meg tud említeni?	• Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! • Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc előadás

2.3 A nők és a család szerepe a kisebbségi kultúrában

15 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A kultúráról, kulturális kompetenciáról való vélekedések tudatosítása.	**Handout 8 Kulturális kompetencia kvíz** • Ossza ki a handoutot. Minden résztvevő egyénileg töltse ki a kvízt. • Nagycsoportban beszéljék meg a válaszokat.

SZÜNET

45 perc előadás

2.4 A kulturális mássághoz való viszonyulás módja a szociális segítő munkában

75 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Többség, kisebbség gyakorlat céljai: Segíteni a résztvevőket azonosítani a társadalomban mind a kisebbségi, mind a többségi szerepüket. A többségi szerepek elnyomó jellemzőinek tudatosítása. Erősíteni a reményt azáltal, hogy azonosítjuk, hogyan támogathatjuk a társadalmi változásokat többséghez tartozóként. Gyakorolni a szövetségrelépés készségeit.	**Többség, kisebbség gyakorlat** • Fogjuk rövidre és egyszerűre a bevezetést, mint például: Most a csoportok sokszínűségének dinamikáját vizsgáljuk. Ne fedjük fel a gyakorlat céljait, csak a legáltalánosabb módon. • A résztvevők kis csoportokban osszanak meg egymás között egy-egy olyan helyzetet az életükből, amikor kirekesztődtek. Minél korábbi, annál jobb (a felnőttkort megelőző időszakból származó helyzet lehet a legtermékenyebb, de ne legyünk merevek e tekintetben.) Meséljünk személyes példát is. Miután megosztották egymással az emlékeiket, kérjük meg a csoportokat, hogy beszéljenek arról, hogy a többségi szerepet betöltők milyennek tűntek számukra abban a pillanatban, amikor ők maguk kirekesztettnek érezték magukat: mik voltak a többség jellemzői? • Kérjük meg a kis csoportokat, hogy adjanak elő komoly vagy humoros rövid jeleneteket, amelyek segítségével a csoport többi részének a többségi szereplők néhány jellemzőjét bemutatják. Közöljük velük, hogy csak öt percük van előkészíteni a jelenetet, de valójában több időt érdemes biztosítani nekik; de érdemes nyomás alatt tartani őket, különben túl sok időt fog igénybe venni a felkészülés. Tíz perc általában azért elegendő. • Nyugodtan legyünk viccesek, vezessük fel a humoros jeleneteket fanfárral. Menő figurák, akiket valaha ismertem - a mai előadás témája! A csoportok adják elő a jeleneteket, egymás után. Mindenkit tapsoljuk meg, majd tapsoljuk meg mindegyiket egyszerre a végén is.

	• Összegezzük az eddigi munkát a jelenetek alapján egy „többség jellemzői” lista összeállításával. • Visszatérve a kiscsoportos munkához, kérjük meg újra a résztvevőket, hogy emlékezzenek vissza arra, milyen tapasztalataik voltak, amikor kirekesztettnek érezték magukat. Kérjük, hogy **képzeljenek el egy olyan kezdeményező lépést, amit szerettek volna, ha megtettek volna a többséghez tartozók az irányukban, és segített volna átalakítani a kapcsolatukat velük**. Ismételjük el ezt a memorizálandó utasítást többször. Mondjuk példát a saját tapasztalataink alapján. Mutassunk rá, hogy nem arra kérjük őket, hogy a közéjük tartozás lehetőségeiről gondolkozzanak, hanem a velük való kapcsolat átalakításáról! (Legyünk türelmesek, hiszen ez egy nehezebben értelmezhető utasítás!) • Összegezzük a kiscsoportok munkáját egy lista összeállításával az olyan kezdeményező lépésekről, melyeket a többséghez tartozók megtehettek volna. Elegendő egy rövid lista; hozzáadhatunk néhány tételt a sajátjaink közül is, ha szükséges. • Kérdezzük meg a résztvevőket, hogy voltak-e olyan helyzetben, fel tudnak-e idézni olyan helyzetet, amikor többségi szerepet játszottak. Jelezzék kézfeltartással, kérjünk tőlük példákat. Tegyük hozzá a saját példáinkat is. • A legfontosabb pillanat: közöljük velük, hogy most már ismerik a 90%-át annak, amit tudniuk kell ahhoz, hogy készen álljanak a sokszínűség világára. Amit már most tudnak, mind jó híreket, mind rossz híreket tartalmaz. Ossza meg velük a rossz hírt, miszerint a többségi szerepkörökben a többséghez tartozók jellemzőinek listája rájuk is vonatkozik. Folytassuk azon nyomban a jó hírrel: mint többséghez tartozók, tehetnek kezdeményező lépéseket és változtathatnak a kirekesztett emberek nehézségein. • Magyarázzuk el, hogy most kipróbálhatják saját újonnan szerzett tudásukat azzal kapcsolatban, hogy mit tehetnek, mint a többséghez tartozók. Használják a kezdeményező lépések listáját. Rendezzünk fórumot egyszerű kijelentésekkel. Bárki elkezdheti a következő mondattal: A többségi szerepemben, _____, (és mondjon a résztvevő egy odaillő kezdeményező lépést). Mutassa be egy résztvevő segítségével, hogyan is működik ez, majd kezdjenek hozzá. • Lezárásként nagycsoportban beszéljék meg, kinek milyen érzés volt a gyakorlat. forrás: https://www.trainingforchange.org/tools/mainstream-margin

SZÜNET

45 perc előadás

2.5 A kulturális érzékenység gyakorlata a családokkal végzett szociális munka folyamatában

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
Kulturális szűrő A résztvevők a kulturális szűrő koncepciója alapján rátekintenek saját személyes és szakmai történetük szűrőire a családokkal való munka vonatkozásában. Az oktató közösen elemezzen a résztvevőkkel egy-két példát.	**Handout 9 Kávéfilter gyakorlat** • A handout első oldalán mindenki egyénileg írja fel, mit gondol a családi értékekről, illetve hogy neveltetése során milyen értékeket valló családban nőtt fel. • A résztvevők egyénileg válaszoljanak az első, majd a második kérdésre. • Néhány résztvevő olvassa fel a magáénak vallott értékeket, és az első kérdésre adott válaszait! Ne értékeljék, csak hallgassák meg a válaszokat. • Utána nagycsoportban a második kérdésre adott válaszokat vitassák meg nagycsoportban, írja fel a flipchartra a fő jellemzőket. • Ismertesse az alábbiakat: Fontos tisztában lennünk saját családunkból, neveltetésünkből hozott értékeinkkel, illetve azzal, hogy ezek az értékek hogyan befolyásolják a felfogásunkat, döntéseinket és kapcsolatainkat, kommunikációnk személyes és szakmai aspektusait. Világnézetünk, tapasztalataink, kapcsolataink, gondolataink és válaszaink átszűrődnek saját kulturális szűrőnkön. A szűrőnk segít biztosítani azt a kontextust, amin keresztül értelmezzük tapasztatainkat. Hasznunkra van a világban való eligazodásban, de gátja lehet a munkánknak. • Ezt követően a résztvevők 4-5 fős kiscsoportokban gyűjtsenek olyan példákat, melyekben szerintük a saját családi értékszemléletük, "kulturális szűrőjük" akadályozta és olyan példákat, amiben segítette szakmai munkájukat. • Mondja el, hogy nagyon fontos tisztában lenni azzal, hogy hogyan vélekedünk azoknak a családoknak az ismereteiről, döntéseiről, akikkel kapcsolatba kerülünk munkánk során. Csak azért, mert ők eltérő döntéseket hoznak attól, amilyeneket mi hoznánk, illetve a miénktől eltérő módon kommunikálnak, még nem jelenti azt, hogy hiányos a tudásuk, vagy a mi nézőpontunk az egyedüli helyes, csupán más háttérrel, kulturális szűrővel nézzük a világot.

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A szakember és a kliens is egy adott kulturális térben él, létezik. Minél inkább szűkítjük ezt a teret, annál inkább haladunk a személyes felé, ahol az internalizált kultúra, majd az egyéni tulajdonságok dominálnak.	**Handout 10 Interkulturális kompetencia** • Ossza ki a handoutot. • Magyarázza meg az első ábrát. • A résztvevők válaszoljanak az elő két oldal kérdéseire. • Nagycsoportban beszéljék meg a kérdéseket, aki szeretné, ossza meg a válaszait a többiekkel. • Egyénileg töltsék ki a szakemberekre és a kliensre egyaránt vonatkozó részeket (3. oldal) • Osszák meg az egyéni tapasztalatokat, beszéljék meg nagycsoportban.

45 perc előadás

3 Intenzív családtámogató szolgáltatások

3.1 Intenzív családtámogató program. Szemlélet - módszerek

SZÜNET

45 perc előadás

3.1 Intenzív családtámogató program. Szemlélet - módszerek (folytatás)

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
Cél, hogy a résztvevők ne csak a gyermek(ek)re fókuszáljanak, hanem a gyermeket körülvevő környezetről (szülők, testvérek) is beszéljenek.	**Handout 11 Intenzív családtámogatás** • A résztvevők 4 kiscsoportba rendeződnek. • Minden kiscsoport kap egy képet a handoutról. • A kiscsoportban arról beszélnek, hogy a képeken látható gyermek(ek)nek mire van szükségük ahhoz, hogy családjukban optimálisan fejlődjenek. • Nagycsoportban a kiscsoportok bemutatják az esetet, és megoldásaikat.

A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A csoporttagok egyesével befejezik az alábbi befejezetlen mondatot: „Ma azt tanultam…”.	• Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! • Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Negyedik képzési nap

A nap indítása, hangolódás

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Ki mit vár a mai naptól?	• Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! • Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

45 perc előadás

3.2 A családtámogató segítő munka gyakorlati lehetőségei

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
	Handout 12 A család belső erejének mobilizálása A résztvevők saját példájukon keresztül ismerjék fel, hogy milyen fontos a meglévő vagy felszínre hozható erősségek figyelembe vétele és felhasználása segítő munkájuk során is. • A résztvevők egyénileg töltsék ki a handout „Erősségek azonosítása” kérdőívet. • A feladat elvégzése után nagycsoportban beszéljék meg, hogy hogyan alkalmazható a módszer a családokkal való munkában.

SZÜNET

45 perc előadás

A családok megküzdési erejének növelése

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
	Handout 13 A családok megküzdési erejének növelése • A résztvevők 4-5 fős kiscsoportokba rendeződve „családokat” hoznak létre. A tagok között kiosztják a szerepeket: egy segítő, a többiek egy család tagjait alkotják. A család több problémával keresi meg a szakembert, hogy segítséget kérjenek tőle. • A szerepjáték során a segítő feladata az, hogy a kérdőív kitöltése közben a hozzá fordulók erősségeit pozitív formában megfogalmazza és visszajelezze, segítsen a családnak erősségeit azonosítani. • Közös megbeszélés: a segítő lehetőségei és eszközei az olyan munka során, amely a család belső erejére és kompetenciájára épül, és a pozitívumokat helyezi előtrébe. Amennyiben van idő rá, egy-két csoport el is játszhatja a többieknek az elkészült szerepjátékot.

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A segítő kérdések erősségalapú megfogalmazása, a védőfaktorok azonosítása.	**Handout 14 Kérdések és védőfaktorok** - A résztvevők rendeződjenek 7 kiscsoportba. Mindegyik csoport kap egy-egy témát a handouton szereplők közül. Írjanak össze erősség alapú kérdéseket a témában, valamint a lehetséges védőfaktorokat a témához. - Nagycsoportban beszéljék át az egyes témákat. - A megbeszélés végén ossza ki a handoutot.

45 perc előadás
Támogató társas kapcsolatok

EBÉDSZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A rajz készítése során további kérdésekre és megbeszélésre már nincs lehetőségük.	**Handout 15 Támogató társas kapcsolatok** • Mindenki készít egy rövid esetleírást egy olyan családról, melyet a munkája során ismert meg. • Ezután a résztvevők párokba rendeződnek. Először az egyik résztvevő beszél a családról, a másik résztvevő pedig kérdéseket tehet fel. Ezt követően mindketten készítenek egy-egy ábrát azokról a reálisan igénybe vehető szolgáltatásokról, intézményekről, formális és informális támogatásokról, kapcsolatokról, amelyekhez a család jelenlegi élethelyzetében segítségért fordulhat. Az esetet hozó szakember a jelenleg igénybe vett szolgáltatói hálót rajzolja fel, a másik résztvevő pedig azokat a szolgáltatásokat és intézményeket, formális és informális támogatásokat, kapcsolatokat, amelyek szerinte a jelenlegi problémára adekvát megoldásokat kínálnak. Ezután megbeszélik, hogy melyek azok az intézmények, szolgáltatások, amelyekkel kapcsolatban áll a család és kik azok, akik még nem szerepelnek a hálózati térképen. Beszéljenek arról is, hogyan juthat hozzá a család a további szolgáltatásokhoz. Ezután cserélnek és a páros másik tagjának esetével foglalkoznak. • Nagycsoportban a kiscsoportok bemutatják az eseteit, és megoldásaikat, megbeszélik tapasztalataikat.

45 perc előadás
Családi csoportkonferencia

SZÜNET

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
	Handout 16 A családi csoportkonferencia **Szerepjáték** • Az esettanulmány megismertetése után a résztvevők két csoportot alkotnak. Az egyik csoportból kerülnek ki az esettanulmány szereplői, akik családi csoportkonferencián vesznek részt az ismertetett eset kapcsán. • A csoport másik része megfigyeli a szerepjátékot, és példákat gyűjt a handout szempontjai alapján. • A feladat végén megbeszélés az alábbiak alapján: - ki hogyan érezte magát a szerepében - a megfigyelők számára is egyértelmű volt-e az adott szerep mögötti viselkedés.

45 perc gyakorlat: a képzés lezárása, értékelése

Gyakorlat Zárás	**Instrukciók az oktatónak**
Záróteszt kitöltése: a csoport tagjai kitöltik a zárótesztet. (25 perc) A csoportvezető kiértékeli a teszteket, amíg a csoport kitölti az elégedettségmérő kérdőívet. A képzés értékelése. (20 perc)	Ügyeljen a megadott időkeret betartására!

4 Felhasznált irodalom

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Adorján E. (2013): *Roma családokkal, valamint halmozottan hátrányos helyzetű családokkal végzett szociális munka. Problémamegoldás, és konfliktuskezelés családközpontú megközelítése*. TÁMOP-5.4.10-12/1-2012-0001 Budapest, NCSSZI

Allport, G. W. (1977): *Az előítélet*. Budapest, Gondolat Kiadó,36-48. o.

Ambrus P. (2002): A szegénykultúra. In: Ambrus P. - Csépe P. - Forrai J. (szerk.): *Egészségügy, kommunikáció, cigányság*. Budapest, Új Aranyhíd Kiadó, 11-30. o.

Autonómia Alapítvány (2013): A mélyszegénységben élők helyzete Magyarország legszegényebb kistérségeiben. Kutatási beszámoló [online] http://autonomia.hu/wp-content/uploads/2014/04/TAMOP-513-kutatas_1kor_Zarotanulmany.pdf (2016.11.23.)

Bányai E. (2004a): *Intenzív családtámogató és családmegtartó szolgáltatások*. Doktori dolgozat. Budapest, ELTE TáTK Szociológia Doktori Iskola

Bányai E. (2004b): Intenzív családmegtartó szolgáltatások. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 12. évf. 6. sz. 6-21. o.

Berg, I. K. (2004): *Konzultáció sokproblémás családokkal. Családterápiás olvasókönyv 5.* Budapest, Animula Kiadó, 46-56. o.

Bernát A. (2014): Leszakadóban: a romák társadalmi helyzete a mai Magyarországon. In: *Társadalmi riport 2014.* Budapest, TÁRKI, 249. o.

Danis I. – Kalmár M. (2011): A fejlődés természete és modelljei. In: Danis I. - Farkas M. – Herczog M. - Szilvási L. (szerk.): *Biztos Kezdet Kötetek I.: Génektől a társadalomig: a koragyermekkori fejlődés színterei.* Budapest, NCSSZI, 94. o.

De Jorg, P. - Berg, I.K.(2013): *Feladattól a megoldásig. A megoldásközpontú interjúzás művészete*. Budapest, Animula Kiadó

Dominelli, L. (2010): *Globalizáció, jelenkori kihívások és a szociális munka gyakorlata*. Budapest, ELTE TáTK [online] http://tatk.elte.hu/file/A_globalizacio_kihivasai.pdf 15. o. (2016.11.16.)

Durst J. (2001): „Nekem ez az élet, a gyerekek" Gyermekvállalási szokások változása egy kisfalusi cigány közösségben. *Századvég*, 3. évf. 71-92. o. [online]http://www.c3.hu/scripta/szazadveg/22/durst.htm(2016.11.12)

Farkas Á. (2014): A nevelés kérdései a gyermekvédelmi szakellátásban In: *Jó szülő-e az állam?* Rubeus Egyesület, 246-274. o. [online] http://rubeus.hu/wp-content/uploads/2014/05/CPnemzetkozi_2014_final.pdf (2017.03.29.)

Farkas Zs. (2015): Tényleg minden rendben? A gyerekes családok jövedelmi helyzetének, szegénységének és kirekesztettségének néhány jellemzője. *Esély*, 26. évf. 4. sz. 20-41. o.

Ferge Zs.(1985): A szegénység társadalmi megítélése Magyarországon, történelmi nézőpontból, *Valóság*, 28. évf. 1. sz. 30-42. o.

Gábos A. – Szivós P. – Tátrai A. (2015): Jövedelmi szegénység és társadalmi kirekesztettség jellemzői Magyarországon. In: Szivós P. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Jól nézünk ki (…?!) Háztartások helyzete a válság*

után. Tárki Monitor Jelentések 2014. Budapest, TÁRKI, 44–71. o. [online] http://www.tarki.hu/hu/research/hm/monitor2014_teljes.pdf (2016.12.01.)

George, E. – Iveson, C. – Ratner, H. (1990): *Megoldásközpontú terápia - a de Shazer modell. Családterápiás sorozat 6.* Budapest, Animula Kiadó

Giczey P. (2012): A settlement mint szervező központ. In: *Válogatott irodalmak, szakirodalmi összegzések a peremhelyzetű és kirekesztett csoportokkal végzett szociális és közösségi munka c. képzés II. részéhez.* TÁMOP 5.1.3.-09/1. Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért. 17–18. o.

Gyukits Gy. (2009): *A gettószerű elkülönültségben élő fiatalkorú romák gyermekvállalásának okai és következményei*.179. o.[online].http://epa.oszk.hu/02100/02137/00016/pdf/EPA02137_ISSN_1219-543X_tomus_14_fas_1_2009.pdf(2016.11.24.)

Habitat for Humanity Magyarország (2011): *Éves jelentés a lakhatási szegénységről*. 21. o.[online]http://www.habitat.hu/files/Eves_jelentes_a_lakhatasi_szegenysegrol_2011_Habitat_for_Humanity_Magyarorszag.pdf (2016.11.24.)

Havas G. (2008): Esélyegyenlőség és deszegregáció. In: Fazekas et al. (szerk.): *Zöld könyv a közoktatás megújításáért.* Budapest, Ecostat, 121. o.

Háberman Z. (2011): Antidiszkriminációs gyakorlat a szociális munkában. In: Bányai E. (szerk.): *A globalizáció kihívásai: új irányzatok a szociális munkában és a szociális munka szupervíziójában*. Szöveggyűjtemény. Budapest, ELTE TáTK, 88-102. o.

Héderné Berta E. (2011): *A cigány-magyar segítő kapcsolat speciális vonatkozásai*. Doktori dolgozat. ELTE PPK Doktori Iskola 17., 42., 99. o.

Héderné Berta E. (2014): A cigány családoknak nyújtott személyes szolgáltatások jellegzetességei. *Esély*, 25. évf. 1. sz.65-79. o.

Hegedűs T. A. (1996): Kisebbségi nő család és társadalom között. *Educatio*,1996/3. 441-452. o.

Katz K. (2009): A szociális munka kultúrái. *Esély*, 20. évf. 6. sz. 108-116. o.

Kas B. – Billédi K. – Cs. Ferenczi Sz. – Csákvári J. – Tánczos É. (2015): *Védőfaktorok a családok erősítésében*. NCSSZI, TÁMOP 5.2.6-13/1-2014-0001. 28., 44-46., 63. o.

Kemény I. - Janky B. – Lengyel G. (2004): *A magyarországi cigányság 1971-2003*. Budapest, Gondolat Kiadó

Kiss D. et al (2013): *Jelenlét. A roma integrációt szolgáló fejlesztések megalapozása, szociális munka kirekesztett közösségekben, szegregátumokban.* [online] http://jelenlet.maltai.hu/wp-content/uploads/2015/05/Jelenl%C3%A9t-tanulm%C3%A1ny.pdf (2016.11.15)

Kopp M. (2003): A magatartástudományi kutatások lehetőségei az orvoslás területén *Magyar Tudomány*, Új folyam, XLVIII. kötet, 2003/11. szám, 1352. o.

Kozma J. – Dögei I. – Kostyál L. Á. – Mód P. – Udvari A. – Vajda N. (2009): *A szociális szolgáltatások szerepe és lehetőségei a nyomorban élő családok segítésében.* Kézirat. [online]http://docplayer.hu/19319780-Kozma-judit-dogei-ilona-kostyal-l-arpad-mod-peter-udvari-andrea-vajda-norbert.html

Kozma J. (2003): A szegénység pszichológiai vonatkozásai. *Esély*, 14. évf. 2. sz.15-30. o.

Krémer B. (2009): *Bevezetés a szociálpolitikába*. Budapest, Napvilág Kiadó, 165. o.

Ladányi J. – Szelényi I. (2001): *A roma etnicitás társadalmi konstrukciója Bulgáriában, Magyarországon és Romániában a piaci átmenet korszakában.* [online] http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop425/0010_2A_05_Ladanyi_Sandor_Szocialis_es_etnikai_konfliktusok/ar16.html (2016.11.25)

Messing V. - Molnár E. (2011): Válaszok a pénztelenségre: szegény cigány és nem cigány családok megélhetési stratégiái. *Esély*, 22. évf. 1. sz. 53-80. o.

Minuchin et al. (2002): *Krízisről krízisre. A szegény családok segítése*. Budapest, Animula Kiadó,

Neményi M. - Messing V. (2007): *Gyermekvédelem és esélyegyenlőség*. [online] http://epa.oszk.hu/02900/02943/00028/pdf/EPA02943_kapocs_2007_1_01.pdf (2016.11.23.)

Rácz A. (2009): *Posztadoleszcensek az ontológiai stádiumban megrekedt állami gyermekvédelem rendszerében. Műhelytanulmányok.* Budapest, MTA Politikai Tudományok Intézete [online]http://mek.oszk.hu/07700/07794/07794.htm (2017.03.30.)

Rácz A. (2014): Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben. *Esély*, 25. évf. 3. sz. 24-47. o.

Schepers, G. – König, C. (2002): *Családi videotréning*. Budapest, Animula Kiadó

Setét J. (2007): *Telepeken, telepszerű lakókörnyezetben élők programja. Kézikönyv*. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest, 4-5. o.

Sherman, R. – Norman, N. (1989): *Strukturális technikák a pár- és családterápiában*. Budapest, MPT, 78. o.

Szabó L. (2003): *A szociális esetmunka gyakorlata*. Budapest, Wesley könyvek, 60-73. o.

Szombathelyi Sz. (2015): Intenzív családmegtartás, családokkal való kommunikáció erősítése. In: Rácz A. (szerk.): *A gyermekjóléti szolgálatok feladatellátásának szakmai támogatása.* Budapest, Rubeus Egyesület, 46. o.

Szuhay P. (1999): *A magyarországi cigányság kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája*. Budapest, Panoráma Kiadó, 11-16. o.

Tóth P. et al (2000): A magyarországi cigányok története. In: Kállai - Törzsök (szerk.): *Cigánynak lenni Magyarországon.* Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány Jelentés 2000, Budapest,19-22. o.

5 Forgatókönyv

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
ELSŐ KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	Bevezetés, bemutatkozás, képzés indítása		
	45	1 Halmozottan hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő családok 1.1 A halmozottan hátrányos helyzet és a mélyszegénység fogalma. A mélyszegénység strukturális okai - előadás		
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	A mélyszegénységben élőkkel kapcsolatos nézetek - előadás		
	45	Szegénység a közvélekedésben, irodalomban	1 Szegénység a közvélekedésben, irodalomban	
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Privilégium gyakorlat	2 Privilégium gyakorlat	
	45	A területi szegregáció és az etnikai gettó kialakulása – a mélyszegénység etnicizálódása - előadás		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	A területi szegregáció és az etnikai gettó kialakulása – a mélyszegénység etnicizálódása - előadás		
	45	1.2 Mélyszegénységben élő családok túlélési stratégiái - előadás		
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	Mélyszegénységben élő családok túlélési stratégiái (folytatás) - előadás		
	45	Túlélési stratégiák	3 Túlélési stratégiák	
		A nap tanulságainak rövid összefoglalása		

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
MÁSODIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 1.3 A szociális munkás szerepei a mélyszegénységben élő családok életében - előadás		
	45	Séta a teremben	Séta a teremben gyakorlat	
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	1.4 A kettős fókuszú segítő munka családokkal - előadás		
	45	A családközpontú szolgáltatás felé	4 A családközpontú szolgáltatás felé	
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Esetelemzés	5 Esetelemzés	
	45	2 Szegénységben élő roma családok 2.1 Ki a „cigány” – mit jelent a „cigányság” - előadás		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	Sztereotípiák	6 Sztereotípiák	
	45	2.2 A kulturális különbözőség fogalma - sztereotípia és előítélet -előadás		
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	A kulturális különbözőség fogalma - sztereotípia és előítélet (folytatás) - előadás		
	45	Egy történet	7 Egy történet	
		A nap tanulságainak rövid összefoglalása		

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
HARMADIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:00 (60 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 2.3 A nők és a család szerepe a kisebbségi kultúrában - előadás		
	15	Kulturális kompetencia kvíz	8Kulturális kompetencia kvíz	
15 perc	15	SZÜNET		
9:15-11:15 (120 perc)	45	2.4 A kulturális mássághoz való viszonyulás módja a szociális segítő munkában - előadás		
	75	Többség, kisebbség	Többség, kisebbség gyakorlat	
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	2.5 A kulturális érzékenység gyakorlata a családokkal végzett szociális munka folyamatában – előadás		
	45	Kulturális szűrő	9 Kávéfilter gyakorlat	
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	Interkulturális kompetencia	10 Interkulturális kompetencia	
	45	3 Intenzív családtámogató szolgáltatások 3.1 Intenzív családtámogató program. Szemlélet - módszerek - előadás		
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	3.1 Intenzív családtámogató program. Szemlélet - módszerek (folytatás) - előadás		
	45	Intenzív családtámogatás A nap tanulságainak rövid összefoglalása	11 Intenzív családtámogatás	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
NEGYEDIK KÉPZÉSI NAP				
8:00-9:30 (2x45 perc)	45	A nap indítása, hangolódás 3.2 A családtámogató segítő munka gyakorlati lehetőségei - előadás		
	45	A család belső erejének mobilizálása	12 A család belső erejének mobilizálása	
15 perc	15	SZÜNET		
9:45-11:15 (2x45 perc)	45	A családok megküzdési erejének növelése - előadás		
	45	A családok megküzdési erejének növelése	13 A családok megküzdési erejének növelése	
15 perc	15	SZÜNET		
11:30-13:00 (2x45 perc)	45	Kérdések és védőfaktorok	14 Kérdések és védőfaktorok	
	45	Támogató társas kapcsolatok - előadás		
13:00-13:30	30	EBÉDSZÜNET		
13:30-15:00 (2x45 perc)	45	Támogató társas kapcsolatok	15 Támogató társas kapcsolatok	
	45	A családi csoportkonferencia - előadás		
15 perc	15	SZÜNET		
15:15-16:45 (2x45 perc)	45	A családi csoportkonferencia szerepjáték	16 A családi csoportkonferencia szerepjáték	
	45	A képzés lezárása, értékelése	Ismeretanyag elsajátítását ellenőrző teszt és Tanfolyami értékelőlap	

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE